

Ujút

Irodalmi és kritikai szemle.

Szerkeszti: MÁRKUS ALADÁR

1936. — Április.

Narancsot tessék!...

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

A gyermekmosoly országa . . .

Tel Avivban ülök és töprengek, hogyan mutassam be azt az országot, melynek hegyei kopárák, síkságain alig zöldel valami, *de mégis ami egyetlen reménységünk . . .*

Nyílt az ajtó . . . Nagy szalmakalap, utána mosolygós arc tekintett felém . . .

— Narancsot tessék! . . .

Megtaláltam, amit kerestem!

Nem hegyekről, ősi völgyekről, nem a feneketlen mocsarokról, nem is a régmúlt idő porladozó falairól fogok írni . . .

A palesztinai gyermekek fogják leghűségesebben jellemezni a mi országunkat . . . a gyermekszereket országát!

A szülők nem itt látták meg a napvilágot! Legtöbben még Európa nagyvárosai gettóinak szülöttei voltak.

Mégis ők a szülői ezeknek az átalakult lelkiületű palesztinai gyermekeknek, kik őket is gyökeresen megváltoztatták: ma már ők is a gyermeket tartják az Ősújország koronázatlan királyának . . .

Apparátusommal felszerelve jártam be a Szentföldet, hogy ezeket a mi reménységeinket a magam, no meg egy kissé az európai zsidók számára is megörökítssem . . .

Egyik sem sejtette, milyen merénylet készül ellene, azért minden felvétel *igazi* természetüket tükrözi vissza s ezért mondhatom nyugodtan, hogy az én képeim Palesztina *igazi* képének tükrét képezi.

Igaz, egyet hiába kerestem itt: Katonásdit ezek a gyerekek nem játszanak. Itt nem gyerekjátékszer se a puská, se a kard, vagy ágyú.

Talán azért olyan derűs valamennyinek az arca, a tekintete! . . . Vagy *talán* azért, mert itt nem éreznek bántó mellőztetést és meg-alázó megkülönböztetést . . . De *bizonyosan* azért, mert hiszen itten minden gyerek arcáról leragyog a tudat, hogy ebben az országban a zsidó gyerek otthon van! . . .

Olasz, orosz, lengyel, német szülők gyermekei szemében egyaránt szabadság és a boldogság sugára tekint felénk! . . .

Csecsemőkorát a kiseded itt nagyobbára a Kwuzah gyermekotthonában tölti, hol addig marad, amíg járni tud. A tipegő apróságok itt élnek át az éveket míg megérnek az iskolára.

Bár gondos, szeretettel teljes felügyeletben, ellátásban van itt részüik, nem nélkülözik a szülő szerető pillantását. Ha egy negyed-órát lophat déli pihenőjéből a szántóföldeken vagy gyümölcsösökertekben dolgozó apa, anya, ezt arra szenteli, hogy csemetéjében — legalább ablakon keresztül — gyönyörködjék.

Alig hagytam el az ovoda környékét, gyönyörködve állok meg az úton. Pompás darab jemenita gyerek ül egyik kapu mellett.

Szeme karbunkulus gyanánt villan elő feketés arcából.

Figyel, de nem engem . . .

A keletiek hagyományos nyugalmával néz közeledő édesanyja felé! . . . Pedig minden oka meg volna arra, hogy türelmetlenkedjék, mert az anyja a dudlisüveget hozza!

Lenyűgözve állok egy darabig Haifa legszebb utcájában, — a *Herzl*-utcában.

Szép ez a nyugateurópai út, szép, hogy testvéreink a város egyik

Zsidóság reménységei boldogan mennek a héber iskolába Tel-Avivban

legszebb utcáját nevezték el a zsidóság újkori apostola emlékére . . .

Az én szemem mégsem a szabályos házsorokban, sem a pompás útban, sem a száguldó autók és emberáradatban gyönyörködik! . . .

Ahány erkély, annyiről tekint felém egy-egy zsidócsmete kíváncsi szeme, mosolygó arca! . . .

Játszóterre érek. Kis gyerekek nagy buzgalommal ásnak, építenek . . . házat, kutat, öntözőcsatornát . . .

A nagyobbakat már komolyabb problémák foglalkoztatják . . . Ők az iskolából szerzett tudást tárgyalják meg, mialatt hazafelé igyekeznek!

Intelligencia és *igazi* mosoly sugárzik le Erec reménységeinek arcáról . . .

Volt idő, midőn ezek voltak az okai annak, hogy szüleik ragaszkodtak ahhoz a diasporikus helyhez, ahol ők születtek, . . . lesz idő, midőn a zsidók abba az országba fognak törekedni, ahol ilyen a gyermek! . . .

Lesz idő, amikor ezeknek a szemlélése valóra váltja *Herzl* óhajtatását:

Fáradozásomat csak akkor koronázza a siker, ha a szegény, üldözött zsidó ifjúból szabad és büszke zsidóifjú lesz! . . .

(Nachum Gidal „*Jüdische Kinder in Erez Israel*” című most megjelent könyve nyomán.

E díszes kivitelű, illusztrált könyv és minden zsidó mű kapható: *Gondos* Sándor könyvkereskedésében. Budapest, VI. Andrásy-út 53.)

Jemenita csecsemő

Súlyos gyász érte Grün Sándor fővárosi furnérkereskedőt: jótékonyságáról ismert felesége meghalt. Boruch dajan emesz!

*

Az osztrák asztalitenisz csapat 5:0 arányban verte meg a német-birodalmi csapatot. Az osztrák csapatban 3 zsidó játékos vitte győzelemre a mérkőzést.

*

Az Osló, Leyden, Groningen és Newyorki tudományos egyetem hivatalosan közölte a Heidelbergi egyetemmel, hogy fennállásának 550-ik évfordulója alkalmából rendezendő ünnepélyen nem vehet részt.

Az Oslóban rendezett országos boxversenyen az ifjú zsidó Dávid Paltiel nyerte meg az országos bajnokságot és megkapta a király által jutalmul kitűzött serleget.

*

Hosszú éves előkészületek után végre most üzembe helyezték a jeruzsálemi adóállomást. A rádió 20 kw. energiával dolgozik. A leadás angol, héber és arab nyelven történik.

*

Marannos-nak nevezték az inkvizíció idején azokat a zsidókat, akik kitérésük dacára, hűek maradtak vallásukhoz.

Marannos, spanyol nyelven *disznót* jelent.

Kilátás a Herzl-utca Haifában

A szentföldi véres eseményekről tudósítónk jelentése lapzártáig nem futott be, így azokkal csak a következő számunkban foglalkozhatunk.

Egyelőre csak sajnálattal állapítjuk meg, hogy a Pesti Izr. Hitközség hivatalos lapja már halotti szolozsmákat énekel a palesztinai zsidó alkotások felett és szinte büszkén hivatkozik, hogy baljósolata bekövetkezett.

Mi nem hisszük, hogy annyi szív hiába ontá véré...

Mi bízunk abban, hogy a mostani zavargás a zsidó történelemben gyakran ismétlődő múlt jelenség.

Székely Ferenc, m. kir. udvari tanácsos, a Pesti Izr. Hitközség volt elnöke 78 éves korában meghalt. Az elhunyt az ország társadalmi és a felekezeti életnek kimagasló egyénisége volt. A gerinces és öntudatos zsidó a legvéresebb időben állt a hitközség élére és nem egy ízben élete kockáztatásával védte meg a zsidóság jogait és érdekeit.

*

A Talmudnak egyetlen, majdnem teljes kézirat példánya a XIV. századból származik és ez a *müncheneri állami* könyvtárban őrzik. Ez a babiloni Talmud 490 lapból áll és minden lapon 80 sor van írva.

Dr. Iván Milec

A Prágába áthelyezett **Straka** Antal, csehszlovák követségi sajtóattasé utóda: dr. **Milec Iván**.

Az új sajtófőnök Zsolnán született. Ott járta középiskoláit, felsőbb iskoláit pedig Brátislávában végezte. Doktorátusát a prágai egyetemen szerezte meg.

Munkatársunk felkereste dr. **Milec** Iván sajtófőnököt, aki a következőket mondta:

— Eddig Genfben a Népszövetségnél és Párisban a követségnél teljesítettem szolgálatot. Két ízben voltam diplomáciai kiküldetésben Budapesten. Most is szívesen jöttem ide. Örömmel állapítottam meg, hogy elődöm a csehszlovák és magyar irodalmi közeledésben jelentékeny eredményeket ért el, ami lényegesen megkönnyíti működésemet.

— A magam részéről semmit sem fogok elmulasztani, hogy a jó viszonyt kimélyíthessem és ezért számítok a magyar írók és művészek jóindulatu támogatására.

Holder József:

SEBUOTH.

*Úgy szeretnék táncra kelni,
mint ünnepen a gyerek,
kinek nincs ma iskolája,
nem szidják és nem remeg.*

*Itt a tavasz, itt az ünnep,
zöld az erdő, zöld a rét,
pezsg az öröm, zsong az élet,
s madár csattog víg zenét.*

*Kis madárka, szép madárka,
hadd repüljek teveled —
Sötét varjak szálló serege
elborítja az eget . . .*

*Nincs iskolám, nincs tanítóm
most már egész éven át,
de ünnepem sincsen többé,
ünnepet csak gyermek lát. . .*

Egyik pesti nem felekezeti komoly hetilapban a pesti hitközség elnökéről cikket olvasunk.

Kis izelítő:

Stern Samu azt a dogmát vallotta, hogy háborúban és békében egyaránt az első és utolsó szó a gyomoré. Ha nem is volt fenéig tejfel az élet, a *mag* tejfelét mindig megtalálta. . .

A zsidó közéletben is csak azt az elvet követte, amit a tejben és vajban: kívárta a dagályt. Egyszer csak a vállára kapta az ár, kiderült, hogy ő a legalkalmasabb arra, hogy a hitközség elnöke legyen. Biztosan így van rendjén és biztos az is, hogy aki ennyire ért az emberi gyomrhoz, kell, hogy értsen az emberi lélekhez is. . .

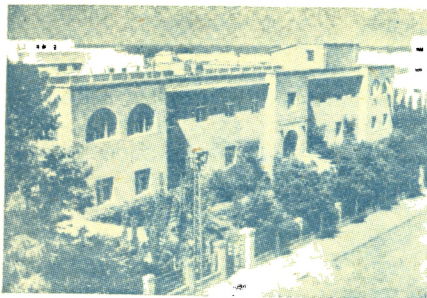
Kitünően megírt cikk! . . .

Csak kicsikét homályos . . .

Dicséret ez, vagy szörnyű vád?!

*

Neuländer Ottó igazgató *Zoltán* fiát a cluji I. Ferdinánd Egyetemen az összes orvosi tudományok doktorává avatták.

Tel-Aviv egészségügyi központja

Tel-Aviv városi kórháza.

Michael Hansson nyilatkozik az Új Ut-nak

A Nansen hivatalba küldött szerkesztőm abból az alkalomból, hogy annak elnöke Michael Hansson lett.

A népszövetség a hivatal konstruktív szellemét akarta biztosítani ezzel a kinevezéssel.

Nansennek, a híres kutatónak, vagy, mondjuk inkább, annak az emberbarátnak honfitársa, akit a népszövetség a hadifoglyok hazaszállítása dolgában főmegbizottnak nevezett ki.

Svájc és Németország között felmerült és közismert Jakob-féle ügyben, választott bíró volt.

Kérdéseimet — régi szokásom szerint tömondatokba foglaltam, mielőtt becsengettem hozzá.

1. Zsidókérdés és antiszemitizmus?

2. Kivándorolt német zsidók — orosz menekültek? — Vajjon tudná-e ezeket a Nansen hivatal támogatni? — Talán a német zsidó menekültek bizottságával működhetnék hatásosan a hivatal?

3. Elképzelése a zsidókérdés és a nemzeti kisebbségek kérdésének megoldása?

4. Mikor jön el az idő, hogy a Nansen hivatalt likvidálni lehet?

— Mondhatom, — szólott moso-

lyogva, midőn írásom olvasásával végzett — a kérdések centrikus pergőtüzét irányította felém... Amilyen kitünően tette fel ezeket, — ne haragudjék, — kevés időm van, én is így felelek... Mindenre, ha nem is tartom be esetleg kérdései sorrendjét...

Nézzé... a végén kezdem, mert ez a kérdés áll hozzám legközelebb. Ugyanis a népszövetség nemcsak azt bízta reám, hogy konstruktív módon vezessem ezt a hivatalt, mely az eddigi tervek szerint 1938-ban likvidál, de azt is, hogy, ha ezen időben a menekültek ügye nem jutna dülőre, készítsem el az utódintézmény tervezetét, — tehát erre a IV. számú kérdésére majd az idő adja meg a választ.

— Ennek a hivatalnak a szelleme — szólott élénken — az én szívem szerint való és hiheti, igyekezni fogok arra, hogy az a jövő mindenki számára a legjobb legyen.

— Itt, ezen falakon belül se faji, se vallási különbség nincs. E hajlékban az emberszeretet szelleme uralkodik... De ettől eltekintve, nálunk Norvégiában nincs árjakérdés, nincs zsidó kérdés... Ami pedig magamat illeti, hosszú éveket töltöttem Egyiptomban, sok

zsidóval volt dolgom, de sem magamon, sem társaságunk más tagján nem láttam, hogy itt volna zsidókérdés.

— Egyelőre az én elgondolásom Palesztina, — folytatta komolyan. — El se tudja gondolni, micsoda felvevőképesége van ennek a földnek még ma is... és ha tudná milyen gazdasági lehetőségek vannak még ma is ott...

— Sajnos, az orosz menekülteket nem tudjuk ide irányítani, mert ezeknek nincs meg a szükséges certifikátjuk és ilyen esetben a hatóság 1000 font deponálását követel... Ezeket tehát más országok felé irányítjuk, de úgy, hogy a megélhetésük — természetesen erős munka árán — biztosítva legyen... Mi nem vesszük el a lakosság kereseti lehetőségét, — oda tanácsolunk, ahol szükség van dolgozó kézre.

— Ez a kijelentésem elégségesen megvilágítja álláspontomat arra nézve, vajjon jó volna-e a mi hivatalunkat a német menekült zsidókéval egyesíteni.

— Nem... Nem... Ha még ezzel a gondolattal kacérkodtam volna is, elveim ellenére, a vétőt kormányom, a norvég kormány, de még a népszövetség is elém állította.

— Ebben a kérdésben szoros a marsrutám: ennek a hivatalnak erre a mesgyére nem szabad tévednie.

— Furcsa elgondolásuk van, mondhatom, bár nem kérdezte, magának felelek a zsidó felzudulásra... „Hát nincs jurisztikus megoldása a zsidókérdésnek? — Hát nincs... A legliberálisabb Anglia itt az útmutató.

— Aki itt akar maradni, az asszimilál, aki nem akar asszimilálni, annak nyitva az út Palesztina felé.

— S látja, — szólt — ez az én nézetem minden kisebbségi kérdésben.

— Minden kisebbség veszélyes,

szinte rendfelforgató elem... **Ha azonban az uralkodóhatalom kedvez neki, ha meghagyja benne azt az önérzetet, mely mindenfajta nemzetiségnek sajátsága, — higgye el nekem, konstruktívá válik...**

— No, most pedig mennem kell — szólt — s ezzel végetért az interjú, amelyben minden kérdésemre egy mély gondolkodású ember nagyjelentőségű kinyilatkoztatásaiba részesültem.

Berkovits Zoltán.

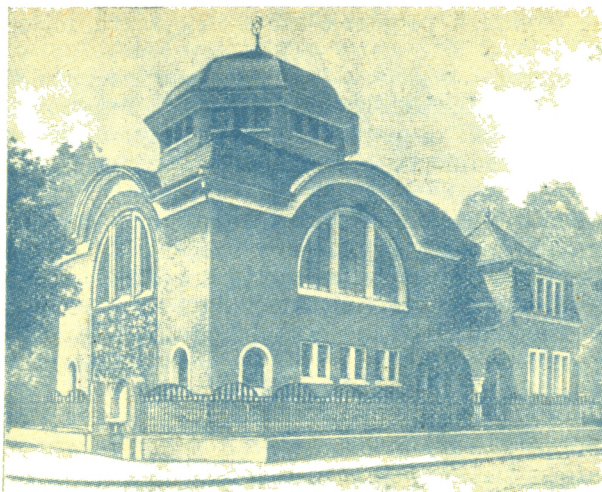
Bárány Róbert dr.,

a magyar származású orvos-professzor 60 éves korában meghalt.

A világhírű orvostanár a fül- és szembetegségeinek kutatása terén olyan hallhatatlan érdemeket szerzett, hogy 1924-ben az orvosi Nóbeldíjjal tüntették ki.

Zsidó volt.

Dr. Kelemen Géza közismert bőrgyőzőszájszakorvos (VI., Teréz-körút 29.) hazaérkezvén külföldről, ahol az európai legelsőrendűbb kozmetikai intézeteket és kozmetikai gyógykezeléseket tanulmányozta, rendelőjét gyógykozmetikai osztállyal bővítette ki. (Fogad: d. e. 10 órától d. u. 7 óráig. Telefonbejelentés: 22-1-28.)

A svájci Baden zsinagógája

Szomorú, szomorú jelenségek ...

Jellemző adat a zsidóság minden értelemben való magyarországi háttérbeszorítására.

A budapesti kereskedelmi kórházat magyar zsidó kereskedők alapították, tartották fenn és építették ki az ország egyik legjobb gyógyítóintézményévé. Jóval a kötelező nyugateurópai betegbiztosítási rendszer bevezetése előtt gondoskodott a Ferenc József — kereskedelmi kórház arról, hogy a legszegényebb kereskedőnek, tisztviselőnek felekezetre való tekintet nélkül is orvosa, gyógyszere legyen, ha szüksége van rá.

Ebből a kórházból fejlesztették ki a MABI-t, a Magánalkalmazottak Biztosító Intézetét, amely a régi kereskedelmi kórház helyén áll. A felhőkarcolószerű központi épület mögött még mindig ott emelkednek a régi, a népnyelv által *zsidó-kórháznak* nevezett intézmény különböző betegpavillonjai.

Az épület előkertjében nemrégien szobrot állítottak fel. Meghatóan szép — kissé novellisztikus — alkotás.

Egy ifju nő súlyos betegen fekszik. A férj térdepelve a kerevetre borul, zokog. Jézus simogatja a beteg fejét, hogy enyhítse fájdalmát és vigasztalja a kétségbeesett férjet.

A keresztény könyörületesség szimbóluma ez.

Nincs és nem lehet a szobor ellen semmi kifogásunk.

Mi csupán azt fájjaljuk, hogy ezen az intézményen, amelynek minden téglája zsidó áldozatkészséget lehel, semmi sem hirdeti, hogy alapítói és hosszú évtizedeken keresztül fentartói *kizáróan* zsidók voltak.

Mi úgy tudjuk, hogy a keresztény tanítás az igazságosságot, a méltányosságot is hirdeti. És méltányos, igazságos volna valamilyen megemlékezni a zsidó könyörületességről is, a kórház áldozatkész zsidó alapítóiról, a zsidó szeretetről és emberbaráti gesztus-

ról, amellyel egyszerű polgárok ezt a nagyszerű intézményt megteremtették.

A zsidó eszmét — sajnos — német minta szerint elsikkasztották az intézet jelenlegi vezetői és hogy minél tökéletesebb legyen az új szellem diadala, zsidó orvost csak a legkivételesebb esetben alkalmaznak a zsidó humanizmus e csarnokaiban . . .

*

Megdöböntő és félelmetes arányokat ölt a megkeresztelkedés. Már nem csupán a nagyvagyonok képviselői, vagy a kis stréberek és mindenre elszánt karriervadászok hagyják ott hitünket, hanem olyan férfiak is, akik még a közelmúltban hangosan hirdették a zsidósághoz való tartozásukat. Itt van például *Lakatos* László, író és hírlapíró, akitől még néhány héttel ezelőtt a zsidó felekezeti sajtó egyik másik orgánumban *faji önérzettől duzzadó cikkeket olvastunk*. Ugyanarról a *Lakatosról* van szó, aki egyszer azt írta éppen a megkeresztelkedőkről: „*vajjon levetheti-e a néger fekete bőrét, vajjon megtagadhatja-e a zsidó faji hovatartozását?*”

Az önérzetes és karakteres *Lakatos* László most megfelelt erre a kérdésre. Mi ugyan nem tartjuk a zsidót négernek, de *Lakatos* annak tartja: és ő ellentétben eredeti felfogásával, most csodát művelt. Levetette a fekete bőrt, a megkínzottak, az üldözöttek, a társadalomból kivetettek bőrét és *magára öltötte az aniszemíták palástját*. Talán nem látszik meg alatta, hogy mit viselt az ember azelőtt . . .

Félelmes és megdöböntő: nem találunk más szavakat. Hogy a felekezeti hírlapírás egyik reprezentánsa *árulója* legyen hitének, a férfi, *aki minden sikerét zsidóknak köszönheti: zsidó kiadónak, zsidó színházigazgatónak és zsidó közönségnek* . . .

Ha van egy cseppnyi önérzet a pesti zsidókban — *mint ahogyan nincs* — bojkottálják a lapokat, ahová *Lakatos* ír és bojkottálják a színházat, amely *Lakatos* darabját előadja. És bojkottálják *Lakatos*-t, az embert, aki zsidó önérzetet hirdetett zsidó lapok hasábjain a magyar zsidóság számára és *mint egy színpadi átváltozóművész, a következő percben fellépett a zsidó önérzet és szolidaritás gondolata ellen*.

*

Egynegyedmillió pengőt adott ki *Stern* Samu, pesti hitközségi elnöke mai napig a felekezeti sajtó támogatására. A többszertendős rezsim nem fukarkodott a zsidó lapok számára engedélyezett szubvencióval.

A szándék *talán* nem volt rossz, de *az eredmény tragikus*. A zsidó sajtóból nem harcos, bátor orgánumokat teremtett *Stern* Samu, nem erődjeit a zsidó gondolatnak, nem védekező és támadó frontot a horogkereszttel szemben, hanem a hitközségi rezsimet bizánci módon körülrajongó *magánénekeseiket*. A lapok a rezsim dicsőségét zengedezik és közben nem veszik észre, hogy *az egész magyar zsidóság alól kihúzzák a talajt*. Addig glorifikálják a magyar zsidóság bölcs vezetését, amíg *megszűnik* a magyar zsidóság a bölcs vezetéssel együtt.

Mi nem hisszük, hogy *Stern* Samu előtt, aki, mindentől függetlenül, komoly üzletember, ez a gondolat lebegett volna, mikor a *pesti zsidó adófizetők filléreiből* összegyűlt negyedmillió pengőt kisebb-nagyobb szubvenciók formájában a pesti zsidó sajtó rendelkezésére

bocsájtotta. Nem hisszük, hogy *Stern* Samunak megér egynegyedmilió pengőt a lantosok édes hangja, a hegedűk muzsikája, a sípok lágy melódiája. Az elnöknek nincs sok érzéke a líra iránt és úgy gondoljuk, hogy a pénzért *némi eredményt* is szeretne látni.

Vagy ha ő megelégszik a hozsannákkal: *a magyar zsidóság más állásponton van*. A magyar zsidóság ideális értelemben vett zsidó lapokat akar látni, *zsidó* programmal és *makkabeus* bátorsággal szerkesztve. A magyar zsidóságnak elege volt a hozsannákból.

A hozsannák ellen nem lesz kifogásunk, ha megszűnt a numerus clausus, a vállalatokból kidobott zsidóknak ismét van egy darab kenyérük, a zsidó fiatalság betevő falattal rendelkezik és a törvényhozás visszaállítja a zsidók *jogegyenlőségét*.

Addig szégyenpír szökik az arcunkba, ha a hozsannákat halljuk!

*

Milyen legyen a zsidó sajtó? ... Milyen legyen a mai zsidó újságíró? ...

Egy amerikai imádságos könyvben ima foglaltatik az újságírókért. Nem éppen a zsidó sajtó munkásainak lelki üdvössége és földi sikere érdekében, hanem általában a toll képviselőiről szól ez az ima. És amit itt olvasunk, fokozottabban áll a harcban álló zsidó nemzet, a zsidó nép ige-hirdetőire:

„Ők hordozzák a felelősséget a nép lelki egészségéért, szellemi és testi teljes épségéért. Legyen áldás fejükön, ha az erkölcsi igazságot hozzák napfényre, amely különben sötétben maradna. Tedd őket erős férfiakká. Adj nekik, Istenünk, minden napon egy csendes percet, amikor meghallják a Te szavadat, amikor kipihenhetik magukat Tenálad.”

Gyönyörű sorok. Bibliai mélység és csodálatos tisztaság van bennük.

De hol van a magyar zsidó sajtó az elhivatásnak ettől a kristályosan világos felismerésétől?! ...

A magyar munkásmozgalmak legkimagaslóbb vezetője: **Weltner** Jakab, országgyűlési képviselő, a „N é p s z a v a” felelős szerkesztője, hosszabb betegeskedés után 63 éves korában meghalt.

Ha távol tartotta is magát a pesti u. n. izraelita speciális felekezeti élettől, az **igazi zsidó vallás**hoz hűséges maradt.

A magyar munkásság mélyen gyászolja lángelkű szószólóját és gerinces vezérét.

HELYREIGAZÍTÁS

A legutóbbi budai közgyűlésről szóló jelentésünk némi korrekcióra szorul.

Az utolsó híreket közvetlenül a gépek elindulásakor kaptuk és a lázas sietségben félreértés történt.

Azt irtuk ugyanis, hogy a **Pesti Izr. Hitközség** a Budaiak delegáló listájából 10 nevet törölt önkényesen.

Nem ez történt. **Sokkal súlyosabb.**

A Pesti Izr. Hitközség a jog szemérmetlen megsértésével 10 budai adófizetőt vett fel **saját névsorába**, hogy a Budaiak egységét megbontsa.

A pesti hitközség ezzel a stiklijével elérte célját. A Budai Hitközség a **valóságnak megfelelően** nem hozhat **egyhangú** határozatot a unifikáció kérdésében.

*

Néhány budai t. Olvasónk nehézményezte, hogy nem elég részletesen számoltunk be a legutóbbi budai közgyűlés lefolyásáról, főképpen pedig azért, mert a felszólalásokat még csak kivonatossan sem közöltük.

Az Uj Ut nem pártlap.

Mi kizáróan azért harcolunk az unifikációs törekvések ellen és csupán azért álltunk és állunk Buda védelmére, **mert mi mindig az igazságot szolgáljuk.**

Mi a **Pesti Izr. Hitközség** hivatalos lapjától eltérően nem üzünk személyi kultuszt, nem foglalkozhatunk egyes szereplő személyekkel, mert lapunk szűkre szabott kerete ezt nem engedi meg, eltekintve attól, hogy külföldi olvasóink egyenesen kifogásolják, ha lokális jelentőségű hitközségi ügyekkel azok értékén felül foglalkozunk.

Mi tehát csak a lényegre szorítkozhatunk, annál is inkább, mert legjobb meggyőződésünk szerint a budai felszólalók pusztán a szent

ügy érdekében harcolnak és nem arra fektetik a fősúlyt, mint a pesti szereplők, hogy **beszédeiket nyomtatásban olvashassák.**

Lapvállalatunk mindent elkövet, hogy az olvasók igényeit kielégítthesse. A zsidóság szent védelmi templomát építjük. Minden téglára szükségünk van. De ha egy ilyen téglá megszerzésének elvfeiadás az ára: inkább épüljön lassabb tempóban az a templom, amelyben az emberi hiuságnak helye nincs . . .

~~~~~

A falasák a pészachot „Faasiká”-nak nevezik és ezt az áprilisi ujhold utáni 15-ik napon ünneplik meg. Három nappal megelőzően csak „Simbera” (pörkölt árpá-val) táplálkoznak, két napon át szigorú böjtöt tartanak, amely alatt az egész éven át használt edényeket eladják vagy kikaserolják, a felső ruházatukat is folyóvízben gondosan kimossák. A „Faasika” előtti estén a Masgidban tárányt áldoznak. A hét napból álló ünnepből csak az első és hetedik napot ünneplik, amikor csak Kita (Mazoth-tot) esznek. A Kitát erősen sósott árpalisztból készítik.

*

Jankovich jugoszláv munkaügyi miniszter beszédet tartott a német horogkeresztes ügynökök ellen, akik a zsidók elleni izgatásukkal Jugoszlávia belső békéjét veszélyeztetik. A miniszter kijelentette, hogy a legerélyesebb intézkedésekkel fogja megszüntetni a további antiszemita agitációt.

Braun Gyula

משך mézárszéke

Andrássy - ut 58.

(Csengery utca sarok)

*Állandóan elsőrendű friss
husok legolcsóbb napi áron*

**Figyelmes és előzékeny
kiszolgálás!**

Goethétől-Horst Wesselig

Németországban nagy konjunkturája van az antiszemita irodalomnak. Mostanában hazajött barátaim mesélik, hogy a kiadók minden árat megfizetnek egy zsidóellenes regényért, vagy történelmi vonatkozású antiszemita írásműért. Ha védvadról van szó, annál jobb. A jobbfejta, magára valamit adó német napilap napjainkban folytatásos regényt közöl a damaszkuszi, a tiszzaeszlári védvadról, továbbá a háborúelőtti, Beilisch-féle, állítólagos rituális gyilkosságról, és a jámbor közönség falja ezeket a tendenciózusan beállított históriákat.

A német nép valamikor Goethét olvasta. Azután meglepő fordulattal áttért Courts-Mahlerre, az édeskés, szentimentális és limonádéízű ironőre, akinek könyveiben fejezetenként legalább három gróf köt hat varrólánnyal házasságot.

Innét kétségkívül már csak egy lépés választott el a védvadtól. Közbejött, igaz, a nemzeti szocializmus és most konjunkturája van a rituális gyilkosságnak. Bizonyos azonban, hogy a német lélek nemzeti szocializmus nélkül is boldogan, kéjjel merül el olyan munkák tanulmányozásában, ahol adva van egy kis, üldözött, számkivetett nép és velük szemben a diadalmas, fölényes, szőkehaju, kékszemű árja. Minden német szív hevesebben dobog, ha akár irodalmi keretben is, de ütnek egyet a zsidón. Egyet, de ha lehet, inkább többet...

A tiszzaeszlári per főügyészének, a vérvád hivatalos képviselőjének emlékiratai nemrégiben jelentek meg Budapesten. *Bary* főügyész jobb sorsra méltó igyekezettel próbálja posthumus munkájában kimutatni, hogy nem Eötvös Károlynak, a per zseniális védőjének, nem a felmentő ítéletet hozó bíróságnak, nem a magyar liberális közvéleménynek, nem Európa akkori vezető jogászainak volt igaza, hanem neki, *Bary* Zoltánnak. Érthető emberi makacsság. Valaki a keresztény népek nevében kísérli meg a vádemelést és kitűnik róla, hogy lázas, korlátolt agyvelők, gonosz és elszánt izgatók elgondolásait képviselte az ügyészi székből.

Bary főügyész félezer oldalon igyekszik bizonyítani — egy-néhány évtizeddel halála után, tehát mindenfajta rágalmozási per veszedelme nélkül —, hogy mindenkit megvásárolt a zsidóság, akinek a tiszzaeszlári perben valamiféle döntő szerepe volt, vagy lehetett. *Bary* szerint ez volt a magyarázata a felmentő ítéletnek.

Ezt a fantasztikus könyvet vásárolta most meg a legnagyobb náci lapok egyike és oldalas kommunikékban harangozza be minden idők „*legहितesebb*” dokumentumát a zsidóság ellen, a vérvád való-sága mellett. A derék németeknek lesz mit olvasniuk vagy félőven át a reggeli kávéhoz. A vaj ugyan hiányozni fog, mert a nemzeti szocialista rezsim ezt nem tartja fontos tápláléknak, de a mindennapi vérvád-folytatás meglesz. Amilyen derék, türelmes nép a német, boldogan cseréli fel a vaját vérváddal.

Az embernek azért megfájdul a szíve, hogy mit csináltak a náci-agitátorok alig három esztendő alatt Németországból, milyen irodalmi és szellemi táplálékkal él ez a különben nem tehetségtelen nem-

zet és miféle eszközökkel próbálják vezetői az ember ősi, szadista fantáziáját és elnyomott kívánságait felébreszteni . . .

*

Az sem utolsó dolog, hogy a legelőkelőbb német könyvkiadó gyűjteményes munkát jelentetett meg a közelmúltban „Die grossen Deutschen” cím alatt. A *nagy németek* közé tartozik Goethétől kezdve mindenki, aki a német szellemet és művelődést egy lépéssel előbbrevitte. Heine ennek ellenére nincs közöttük. Biztosan betiltánák a könyvet, gondolja az ember és együttérez Wilhelm von Scholz úrral, a munka szerkesztőjével, az igen jónevű német íróval.

De pár lappal odább rájön, hogy Wilhelm von Scholz semmiféle részvétet nem érdemel meg. A „*nagy németek*” között ott van *Horst Wessel*, ez a huszonhároméves fiatalember is, aki Hitler brigádjának egyik altisztje volt és állítólag a kommunisták elleni közelharcban esett el. Nyugodjék békében. Nem akarjuk sirjában háborgatni és inkább elismerjük, hogy becsületben meghalt Hitler szolgálatában.

De semmivel sem lehet jobban illusztrálni az egykor európai színvonalu német nemzet szellemének fájdalmas süllyedését, mint hogy Horst Wessel, a kézigránátos és revolveres, berlin-külvárosi náci-harcos ugyanazon könyvben szerepelhet Goethével, Nagy Friggyessel, Humboldttal, Nietzschével és Schopenhauerral. Meg kell borzongani a tárgyilagos megfigyelőnek is, hogy milyen távlatok jelentkeznek a nemzeti szocializmus „*szellemi*” programjában! . . .

*

Egy budapesti keresztény orvostanár, aki legutóbb Berlinben járt, beszéli, hogy a világhírű berlini egyetem rektora egy huszonhatéves fiatalember, aki nyilván remekül vezényli a közös munkaszolgálat alkalmával az öreg professzorokat. Multja erre predesztinálja. Tudományos érdemei azonban nincsenek. Legalább is a mai napig. Nem tartom viszont kizártnak, hogy felsőbb rendeltetire kisorsajátítják egy emigráns zsidó tudós felfedezését és a dicsőséget ünnepélyes keretek között átadják a berlini egyetem rektorának.

Igy áll a helyzet és aki azt hiszi, hogy ez a német nép magánügye, nagyon téved. Évtizedek kellenek majd hozzá, ha ugyan nem száz esztendő, amíg a történelem végleg elsöpri a mostani német uralomnak még a nyomát is. Mert lehet, hogy pár éven belül megbukik a rezsim. De azt a pusztítást, amit Európa szellemi életében okozott, nem lehet egyhamar kiheverni. A szellemi életbe nem lehet egyszerűen beletaposni és azután újból felébreszteni. A szellem nagyon érzékeny valami és egy jól irányzott rugással egy évszázadra el lehet némítani . . .

*

„Európa lelki életének lezüllése egybeesett a német zsidók kiűzésével” —, a késői kor történésze ezt fogja megállapítani. És bizonyos, hogy a zsidóságot, amelyet ma egynéhány országban igyekeznek megsemmisíteni, a história véglegesen rehabilitálja, mint a világtörténelem egyik legnagyobb, legtehetségesebb és legmélyebb erkölcsi tanítással rendelkező népét. Az a mártírium, amit a mai zsidóság visel, előkészítője a zsidó nép egyetemes, nagy reneszánszának nemcsak Palesztinában, hanem az egész világon.

A zsidóság mostani szenvedései végül is azzá tesznek bennünket, amivé régen kellett volna lennünk: szellemi kapacitásunk mellett testünkben és faji tulajdonságainkban ellentállóvá, acélossá.

Szináj tövében

A seboth ünnepén, meghatva olvassuk a Tórában, hogy miként ment végbe a Szináj hegyén a Kinyilatkoztatás és a Tan adományozása.

Füst szállt fel a hegyből, felhő ereszkedett alá, amelyből égzengés és kürtharsogás hallatszott. Ilyen hatalmas akkorddal kezdődött a zsidó nép története. Itt a Tan elfogadásával kezdődött a zsidó történelem. Mert akik kijöttek Egyiptom földjéről, csak rabszolganyáj voltak — néppé csupán a közös tan, a közös eszme kovácsolta őket.

A Szináj hegyi kinyilatkoztatás hatalmas nyitánya méltó bevezetése volt a zsidó nép évezredes útjának.

Ötezer év mult el azóta. Szináj égzengés és kürtharsogása, elenyészett az idő és a tér távolságában s helyét a macosz és kásrusz üzérkedés vásári zsivajgása faglalta el.

Hová lett a Tan, hová lett a zsidó szellem, amelyet diadalmi zászlóként hordozott a zsidóság évezredes útján?

A zsidó közületekből, a zsidó közösségekből kiveszett a zsidó eszme, a zsidó Tan és a néppé kovácsoló Szináj hegyi kinyilatkoztatása. Csak a füst maradt meg, amely sötét koponyák choved-hajszáját takarja el.

Hajdan próféták vezették Jisraelt. Kik léptek ma a Mózesek helyébe? A gazdasági és politikai élet hiu, erőszakos stréberei, akik érvényesülési ugródeszkának használják a zsidóságot.

Tudatlanság és diletantizmus mindenütt. Üres szölamok a zsidó eszme és a zsidóság javának keresése helyett. A zsidó közösségek élete néhány külsőség kiszolgálására zsugorodott össze, amely hagyományos külsőségeket is épen azok követnek legkevésbé és azok vesznek legkevésbé komolyan, akik a közösségek élén állanak. A zsidó közösségek hajdan a zsidó eszmék tűzhelyei voltak, ma — üzérkedés nagyban és kicsinyben.

Van-e szebb jövő? Lesz-e jobb nemzedék? A sötétségünkbe villanó Szináj hegyi villámok cikázásánál próbáljunk jövőnkbe pillantani.

Ötezer év mult el Sináj óta. Ki nem csóválja fejét csodálkozva és értetlenül, mikor a pusztai vándorlást tanulja? Negyven évig kellett vándorolni őseinknek, míg kihalt az egiptomi szolgafaj s új nemzedék támadt helyébe. Hát ilyen ostobák, ilyen vakok az emberek? Nem volt elég nekik a rabszolgaság korbácsa, a megvetettség szégyene, a kivonulás csodái és mégis visszavágyódtak Micrájimba? Valóban ennél mélyebbre nem süllyedhet ember, aljasabb, önmagát megvetőbb nem lehet.

Ebből csak a halál gyógyíthat ki egy nemzedéket; az egiptomból kivonultakat — és a mi nemzedékünket.

Ne csóváljátok fejeteket, kik a pusztai vándorlásról olvastok! Nem tanulságos mese az: véres valóság. Nézzétek meg a mi napjaink történetét, nézzétek meg, mi történik körülöttünk! A német Micrájim kiköpte magából az önmagát megvető, idegen szekér után kapaszkodó asszimiláns zsidókat.

És az a kiüldözött német zsidóság, amely a zsidó szolidaritás és irgalmasság révén eljuthatott az egyetlen menedékhelyre: az ős-

hazába, még a legszomorúbb tapasztalatok után is visszavágyódik Német hazájába! . . .

A zsidó népnek „izraelita” fattyuhajtásait — sajnos — igen sok országban láthatjuk, akik „élnek és virulnak”, de nem látják és pillanatnyi jólétük miatt nem akarják ismerni a jogfosztott zsidó tömegeket, akiknek lába alól kihúzzák a legszerényebb életlehetőségeket.

Zsidók, rázza meg lelketeket a sebouth harsonája! Világosítsa meg elméteket a Kinyilatkoztatás villáma! Jöjjön el Erec Jiszrael és az egész zsidóság számára a jobb és új nemzedék! . . .

Weisz Arnold dr.:

Apion végzetszerű halála

A napjainkban is oly fájdalmasan közismert, fajvédő „tudósok” szép számu gárdájának, kétségtelenül egyik legrégibb őse a kb. 2000 év előtti alexandriai görög *Apion* volt, aki felhasználva az akkori időkben támadt kirobbanó feszültséget, amely a görög és zsidó lakosság között fennállott, a zsidók elleni féktelen gyűlölet és hazug rágalmak teli szájjal való hirdetésével igyekezett a maga egyéni érvényesülésére kihasználni.

A Nagy Sándor alapította Alexandriában igen számottevő zsidóság lakott az időben, akik szorgalmukkal, tudásukkal, igen jelentős anyagi és társadalmi pozíciókba emelkedtek. Midőn később a rómaiak fennhatóságuk alá hajtották Egyiptom és Syria (ahova Palesztina is tartozott) görögösített vidékeit, eleinte nem igen változtattak a meglévő állapotokon és így a zsidóság zavartalanul fejlődhetett tovább a vagyonosodás, valamint a kulturális és társadalmi fejlődés útjain.

Az embergyűlölő *Tiberius* megöletése után, mindenki, a zsidóság is örömmel üdvözölte az új császárt: *Caligulát*, aki eleinte valóban el is árasztotta kegyével a zsidóságot és akinek legjobb barátja *Agrippa*, egy zsidó herceg volt, akit királyi rangra is emelt.

De ekkor már az amugy is lappangó gyűlölet, amely a zsidók ellen a féltékenykedő és irigykedő alexandriaiak részéről régóta fennállott, későbbben az uszítók által felbujtott tömegek véres támadást intéztek a zsidó lakosság ellen. Ettől kezdve az alexandriai zsidók helyzete folytonosan rosszabbodott, annál is inkább, mert az örült Caligula azt is elrendelte, hogy képeit és szobraiit isteni tiszteletben részesítsék a templomokban.

Ebben a zsidók elleni ellenséges atmoszférában nagyrésze volt a különböző rosszhiszemű, ferdítésekkel és rágalmaikkal teli antiszemita írásműveknek, amelyeknek szerzői között első helyet foglalt el *Apion* a gramatikus. Ez az ember, aki hallatlan hiu és önhit volt, és tudományos képzettségének hiányát az olcsó népszerűség mázával akarta pótolni, gyorsan belekapcsolódott a zsidóellenes mozgalmakba, amelynek hamarosan szellemi vezetője is lett.

Ravasz és rosszindulatú írásaiban elferdítette és kifigurázta a zsidóknak — a többi népektől eltérő szokásait és szertartásait — és nagy népszerűséget és hírt szerzett magának, a népnek oly kedves hazugságok folytonos és mindenütt való elmesélgetésével. Amíg

„tudós” korában senki sem tudott létezéséről, addig mint antiszemita agitátor hallatlan népszerűsége tett szert az egész birodalomban, mindenhova elhívták, hogy népgyűléseken mondja el egykaptafára készült kirohanásait.

Midőn a zsidók nagy bajukban és szomorúságukban, időszámításuk után 40-ben követséget menesztettek Rómába a császárhoz, bajaik orvoslására, a görögök is elküldték követeket a zsidók ellensúlyozására és ebbe a követségbe Apión is beválasztatta magát az alexandriai polgárok részéről és a császárvárosban szemben állt egymással a két küldöttség. Apión az egyik oldalon és alexandriai Philó, a nagytudományú és finom műveltségű ragyogó szónok a másik oldalon.

Apión könyvet is írt a népek története címmel, amelyben minden egyes nép erényeit és hibáit igyekezett kimutatni, a zsidókról egy egész kötetet írt, tele a legszemérmetlenebb és legrosszszindulatúbb rágalmaikkal, amelyeket valaha is irtak a zsidók ellen.

Könyve elveszett, csak közvetett tudomásunk van arról és mivel az akkori hangulat alkalmas volt, igen széles körökben terjedt el és valószínűleg kézikönyve lett a zsidóellenes mozgalmaknak. Mindent megtalált benne az antiszemita, amit csak akart és ezért volt olyan nagy a népszerűsége.

Hírét és nevét a zsidóság bátor védelmezője Josephus *Flavius*-nak köszönheti, aki az Apión ellen írt hitvédő írásban, (mely egyébként az első hitvédelmi írata a zsidó irodalomnak) pontról-pontra, erélyesen és határozottan cáfolja meg a gyalázkodó és rosszszindulatú rágalmakat.

Josephus Flaviusnak Apión ellen írt műve összes munkái között talán a legjobban megírt és legértékesebb, úgy kulturhistoriai, mint irodalmi szempontból is.

A mű első részében J. Flavius élesen kikel Apion ellen, egész életét és működését a maga aljasságában bemutatja és megcáfolja, sőt visszafordítja a rosszszindulatú rágalmakat; a második részben a Mózesi törvények ellen szólt rágalmakat utasítja vissza, megtámadja az egész pogány bálványimádást vigyázva arra, hogy ne a rómaiakat értsék alatta, hanem a görögöket említi.

Az egész művet áthatja a népe iránt őszinte és igaz szeretet, finoman és okosan rombolja szét a felelőtlenül hirdetett rágalmakat támadásaiban is mindig mértéket tart, csupán ott ragadtatja el magát, amikor Apión személyét kritizálja.

Nem ismerjük pontosan Apión élettörténetét, de azt amit tudunk róla, elegendő ahhoz, hogy magunk elé képzelhessük, az előttünk is közsímtól vad antiszemitát, aki tudományos mezbe öltözteti képten rágalmaikat, s aki minden kritika nélkül veszi át a bárhonnai is jövő zsidóellenes rágalmakat, konokul, a józan ész ellenére folyton ugyanazokat az „érveket” ismétli és amellett gondosan ügyel arra, hogy saját egyéni hiúsága és érvényesülési vágya ilyen olcsó eszközökkel mindig kielégülhessen.

Érdekes a működése, mert talán ő az első modern értelemben vett antiszemita agitátor — de felette érdekes a halála is, amelyben sok későbbi elvtársához hasonlóan lehetetlen nem észrevenni a sors kezét.

Josephus Flavius írja védőiratában, hogy mindama aljasságokért és törvénytelenésekért méltó és illő büntetésben részesült az egyip-

tomi *Apión*, mert olyan betegséget kapott, amelyet a körülmetélt zsidók nem kaphatnak meg, és az orvosok szükségesnek látták, hogy rajta a betegség esetleges terjedésének megakadályozására a körülmetélést elvégezzék.

Ez a műtét azonban már elkésve történt, úgyhogy valószínűen általános fertőzést szerezve, hallatlan fájdalmak és kínok között bele is halt.

Mindenesetre végzetszerű halál ez annak, aki a zsidóknak ezt az ősrégi vallási szertartását állandóan kigúnyolta és nevetségessé tette.

Peterdi Andor:

Zalzkammer

Egy Hollandiából elszármazott zsidó familia egyik tagja Németországba kerülve nagy befolyásra, vagyonra és rangra tett szert. Föl sem tételezték róla, hogy ez az ősnémet hangzású nevet viselő Zalzkammer, hollandi zsidó kereskedő leszármazottja volna. Ugy tudták Berlinben, hogy ő vérbeli germán, fajtiszt és nemes őse az első hódítókkal vetette meg lábát a mai birodalom földjén.

A császári Németországban az uralkodóosztály politikai támogatója volt. Mindenkori kormánypárt híve s mint ilyen kapacitás, távortartotta magát minden zsidó mozgalomtól. Sem kulturális, sem pedig jótékonyági akciókban nem vett részt ha ezek a zsidó felekezeti oldalról indultak ki. Óvatos volt és körültekintő, hogy származása le ne lepleződjék.

Persze ez csak úgy volt lehetséges, hogy már előző nemzedéke is kitért volt s így semmiféle okmánya nem árulta el származását.

Elődei is már gazdag kereskedők voltak, sőt a család vagyontalapító őse gyémántkőszőrűs, majd meg a legtekintélyesebb drágakő kereskedő Amszterdamban. Nagy vagyont gyűjtött össze s híven szolgált ott a felekezeti életet. Templomot építtetett, különböző alapítványokat tett, amelyek talán még ma is őrzik nevét s emellett a művészetek barátja is volt.

Házában sűrűn megfordult Rembrandt is, aki nem egyszer volt rászorulva pénzbeli támogatására.

Zalzkammer szerette Rembrandtot s főleg azért kedvelte, mert nem volt egyoldalú ember, aki csak pepecselt, hanem az üzlet is érdekelte s ha neki nem is sikerültek vállalkozásai, de másoknak s főleg Zalzkammernek hasznos tanácsokat tudott adni, amik bizony néha aranyakat értek.

Zalzkammer tehát nemcsak kedves és hű barátot, hanem okos és hasznos embert is talált a festőben. Egyik adósságát is úgy törlesztette le, hogy megfestette Zalzkammerné portréját. De lefestette barátját is, akinek egyébként is karakterisztikus zsidó feje volt s Rembrandt nagy invencióval örökítette meg ezt a tipikus fejet, amely magán viselte a sémi faj minden jellegzetességét. Már maga a hajviselete is, a hosszú oválisra nyírott szakáll, a két tincs göndörödve belesimul az oldalszakáll sűrűjébe, a kis kerek bársonysapka fejebúbján, a nagy szemöldök alól két okos szem fénylik, amely a késő utódoknak is érthetővé teszi, hogy valóban okos ember volt a Zalzkammer vagyon megalapítója.

Rembrandt, amikor festette az öreget, meg is tréfálta. Midőn a kép kész volt, így szólt Zalzkammerhez:

— A kép sikerült. Meg vagyok magammal elégedve, csak még valami rendkívülit szeretnék rajta csinálni, hogy téged, kedves barátom tökéletesen ábrázoljon.

Zalzkammer, amint ott ült a jó kedvében hadonászó mester előtt, kíváncsian összeráncolta homlokát.

— Ugyan, miféle rendkívülit akarsz te még ezen csinálni? Ugy látom, hogy hasonlít rám, még a szakállam puhaságát is érzem a képen — közben simogatja szakállát — Még összekuszálhatnád...

Rembrandt jókedvűen rázza fejét és nevetve felel:

— Nem barátom, ezt már nem ronthatom el, mert egy ecsetvonást se teszek már rajta. De van egy jó ötletem. Hozzáld ide egy szépen csiszolt gyémánt követ, jókora legyen és kerek.

— Minek az? — kíváncsiskodik Zalzkammer.

— Majd meglátod. Hozd csak elő, a többivel ne törődj!...

Zalzkammer fölkel a karszékből s fejét csóválva megy, hogy valamilyen rejtett fiókból kikeresse a legmegfelelőbb követ, úgy, amint azt Rembrandt kívánta. Könnyű volt a festő e kívánságát teljesítenie, mert a házában festette. Már ez maga is arra vall, hogy nagyon bizalmas viszony volt köztük, mert Rembrandt csak a műtermében festett, de Zalzkammert nem akarta fárasztani s a gazdag kereskedő háza alkalmas volt arra, hogy ott fessen Rembrandt.

Mialatt az öreg bent gusztálta és méregette a tündöklő gyémántköveket, a mester valami rendjelfélét festegetett a portré szíve tájára, jó sűrűn rakva spachtlival a festéket. Villámgyorsan dolgozott, s mire az öreg úr betopogott a szikrázó szép kerek kövel, Rembrandt is kész volt.

— Nos, itt a kő... Megfelel?...

Rembrandt átveszi, nézi, forgatja:

— Szép kő, igazán szép. Megfelel. — és e pillanatban a kép felé fordul s a követ belenyomja a festett rendjel kellős közepébe, majd a model felé fordul s így folytatja:

— Látod most tökéletes a kép. Ezzel jelképezni akarom, hogy gyémánt szíved van s ezzel az ékköves rendjellel én tüntettelek ki, mert a művészetem egyetlen megértő barátja vagy!...

Valóban gyönyörűen hatott így a kép, mellén vakított a gyémánt s olyan életteli volt, mintha másodpéldányban ott élt volna a vásznon Zalzkammer.

Az öreg mosolygott és bólogatott fejével:

— Micsoda furcsa ötleteid vannak!... És tudod, hogy nem is hat furcsán ez a móka. De most legalább elmondhatom, hogy értékes kép van a birtokomban.

Jót nevettek ezen. De Rembrandt nem hagyta annyiban e megjegyzést:

— Tudd meg barátom, hogy ez a kép a te köved nélkül is érték s lesz idő, amikor majd annyit adnak érte, hogy öt ilyen gyémánt követ is vehetnék az árán!...

Zalzkammer így szólt, hogy némileg megnyugtassa a könnyelmű művészt.

— De hol leszünk mi már akkor barátom, amikor képeidnek ilyen árai lesznek?... És hogy lásd, mennyire értékelem már ma is

az én Rembrandt barátom művészetét a tartozásodat elengedem és elismerésem jeléül fogadd el ezt a szerény jutalmat. — Belenyult tárcájába és átadott a művésznek 400 forintot. — Remélem, hogy meg vagy velem elégedve! ...

Rembrandt kezét nyújtott Zalzkammernek s így szólt:

— Ezentul még jobban becsüllek ...

Ezután a nagy mester kivette a követ, — a rögtönzött rendjelet átfestette és így a tréfának nyoma sem maradt a képen.

Igy öröklődött a kép nemzedékről nemzedékre a Zalzkammer családban, amíg végül e késői utód birtokába került, aki Berlinben a tiszta germán és keresztény Zalzkammer szerepét játszotta.

Igen ám, de ez a kép, még ha Rembrandt volt is, nem lóghatott a szalón főfalán. Egy ilyen rabbinus fejű zsidó nem bonthatja meg ezt az előkelő árja harmóniát, ami itt a falakról is lesugárzik, amelyen páncélos lovagok, csataképek és lovagvárak, germán istennők és mithoszi jelenetek sorakoznak korhú keretezésben egymás mellett. Egy ilyen zsidó fejet ábrázoló kép nagyon is kiütöközik. Ezért a képet óvatosan átfestette Zalzkammer s így lett ... a vagyonszerző ősből germán harcos. Ugy gondolta Zalzkammer, ha valaha is túl akarna adni a Rembrandt képen, a felső réteget mindig le lehet szedetni, anélkül, hogy az eredeti alsó képen valami baj esnék.

Ez volt a „nemes” Zalzkammer egyetlen rejtett értéke a lakás falán.

És egyszerre csak jött a harmadik birodalom az ő kérlelhetetlen árja paragrafusaival. Új rend, új törvény, s most már visszamenően mindenkinek vizsgálták származását és faji tisztaságát.

A meglepetések egymást érték a vizsgálat során. Sok-sok karrier omlott össze. Sok fajtisztá germanról és keresztényről kiderült, hogy talmi s így tudódott ki, hogy Zalzkammer is Hollandiából bevándorolt zsidó, akinek csak előző nemzedéke tért át a keresztény hitre s így minden állampolgári jogát elvesztette.

A nagy Zalzkammer megsemmisült és szédítő magasból zuhant vissza a getthóba.

Gazdag volt és mégis tehetetlen. Menekülni akart. Ki ebből a szégyenteljes helyzetből, el Berlinből, de vagyonát nem vihette magával, az új állam nem engedte ki. Házai, birtoka, pénze, valósággal felügyelet alá került, semmit sem menthetett ki külföldre.

Ekkor jutott eszébe az átfestett ős, az öreg hollandi zsidó, Rembrandt barátja.

A sors csodálatos játéka: a megvetett ős, aki a Zalzkammer nemzedékeket naggyá és boldoggá tette eszével és munkájával, takarékos és puritán életével, most ismét segít az érdemtelen és hálátlan utódon.

A kép lekerül a falról s értéktelen lomok között ládába csomagolva gazdájával együtt Párisba kerül. Ez a kép Zalzkammer minden vagyona és reménye.

Párisban leszedik a kép felső rétegét s előkerül a csodálatos szépségű Rembrandt alkotás: az öreg Zalzkammer.

Néhány nap múlva már szakértők vizsgálják az ujonnan fölfedezett műkincset s értékelik, műkereskedők alkudoznak a képen, egymást tullicítálva, de Zalzkammer minden ajánlatot visszautasít. A százezres frank ajánlatok egyre emelkednek, már a milliót is

eléri egyik ajánlat, végül két millió frankért eladja az ős Zalzkammer családi képét. És most ez a kép, ez a zsidó fej egy francia dúsgazdag mágnás gyűjteményébe kerül. A legszebb falra, a legelőkelőbb helyre.

Az új tulajdonos büszkén mutogatja Rembrandt, a nagy mester remek alkotását.

És az öreg, évszázados Zalzkammer, a hollandi zsidó drágakő-kereskedő megint segített egy késői utódján, aki hűtlenül eltávolodott nemes őseitől.

Még abban is igaza volt az öregnek, amikor azt mondotta: ha ez a kép többet fog érni, mint öt szépen csiszolt gyémánt kő, hol leszünk mi akkor, kedves Rembrandt?! ...

Sok sok évszázad múlt el azóta, de az öreg Zalzkammer ma is él, játékonyszik, mert szíve gyémántból való, mint ahogyan Rembrandt mondotta ...

Hamvas Sándor:

A kis Blau ...

Könyvek, dossziék, levelek fölé hajolva dolgoztunk ... az idő észrevétlenül suhant el felettünk. Csend volt, csak a tollak sercegetek s az írógép kattogott a gépíró keze alatt ...

Aztán a forgóajtó meglendült és fürgén, mint valami virgonc kőlyök becsöppent közénk a kis Blau ...

Blau talán a legalacsonyabb zsidó Pesten: olyan kicsi, hogy a mezuzot sem éri fel ... Széles fülein vörösen átsüt a nap, orra hajlott ... a háta is egy kicsit ... a szeme azonban élénken csillog, olyan mint a gyémánt.

Az élete pedig: bizony, volt úgy, hogy sokan köszöntek neki és előre, mielőtt leemelhetné volna kalapját, sőt volt úgy is, hogy a sarki rendőr is sisakjához lendítette mutatóját, de fordult a kerék és akkor már a kis Blau köszönt sokaknak.

Mindenesetre le kell rögzítenünk az igazságot, hogy sokan szerették a kis Blaut s még többen kedvelték ... és sokan haragudtak rá, még többen gyűlölték ... sokan nevettek rajta, még többen gunyolták, pedig a kis Blau egyáltalában nem akart mást, csak élni.

Tehát ő az, akibe úton-útfélen belebotlunk, ahol nem is sejtjük, élénk kerül ... ha, enyhén szólva, „kiküldjük” a szobából vagy az irodából, ő visszajön, ha nem is az ablakon, de a hátsó ajtón és mi kényszeredetten megadjuk magunkat sorsunknak s veszünk tőle ceruzát. És persze nem tudjuk, hogy ő mily keserűket nyel ilyenkor, s hogy nem önmagától „jött” vissza, hanem valami más küldte: valami más, amit úgy hívnak, hogy: család!

... S a kis Blau odapattan élém, halkan, szívélyesen s kissé alázatosan köszön. És már menne befelé a főnök szobájába, de utána szólók:

— Blau úr, ma nincs üzlet. A főnök úr nagyon rosszkedvű! ...

A kis Blau szemében ijedt fények csillognak s fejét a vállá közé húzva sopánkodik. Sokat beszél, elmondja, hogy nagyon kell a pénz, minden fillérre szüksége van ...

Mindezt persze úgy mondja el, mintha tőlem függne minden,

holott ő éppen úgy tudja, mint én, hogy mindenféle vásárlást először be kell jelenteni a főnöknek, az ő beleegyezését kérni. És addig beszél, amíg végre is azt felelem:

— Nem bánom, hát menjen, kísérelje meg, nekem mindegy... de én csak a maga érdekében szoltam az imént... Hiszen nincs fél-órása, hogy kitessekelt egy hadirokkantat... hát gondolja, hogy akkor magával kivételt tesz?

A kis Blau széttárja kezét és ravaszskásan pislog:

Cégjegyző úr csak bizza rám!... — mondta és már vitte is a kollektív-táskáját a főnök irodájába...

*

Nem tudjuk, hogy mi történhetett odabent, ez örök titok marad, de percek múlva feltárult az ajtó és megjelent a kis Blau, mögötte a főnök. A főnök haragos volt, de nem mutatta, csak a hangján lehetett érezni, míg a kis Blau szeme győzedelmesen fénylett.

— Kérem, vegyenek egy tucat ceruzát, s fizessék ki!... — mondta a főnök és a kis Blau szeme még jobban felfénylett.

Mindnyájan csodálkoztunk s magunkban elismertük, hogy a kis Blau valóban ügyes ember s ő az élet győztese. Sietve leszámoztam a pénzt és átvettem a tucat ceruzát, amely nem volt jobb, mint amit a közeli papirkereskedő szállít, de viszont nagyobb volt az ára...

A főnök ezalatt ott állt a kasszájánál s némán figyelte a jelenetet. Nem szolt egy szót sem, pedig látni való volt, hogy az ajkán lógnak a kemény szavak s vonásai között titkolt harag bujkál.

A kis Blau azonban ügyet sem vetett reá, a pénzt zsebrevágta, kollektív-táskáját bezárta és meghajolt a főnök felé:

— Nagyon szépen köszönöm, Roesmann úr... alásszolgája!... Hanem a főnökből ekkor nagy erővel tört ki a visszafojtott hang:

— Igen, alásszolgája... de figyelmeztetem, többet ide be ne tegye a lábát! Már elég volt belőle, boldogítson mást vagy másokat!...

Hirtelen csend lett s mindnyájan úgy éreztük, hogy nagyon kegyetlenek voltak a szavak.

A kis Blau fejét mellére buktatta, megtörtén, összeroppanva állt ott s szája vonaglott. Szeplős arcán éles fájdalom vergődött s szeme elborult, mintha fátöl terült volna reája...

Igaz, hogy már sokszor mondták neki ezeket a szavakat, sokszor beléjük ütközött, tehát megszokhatta volna már. Mégis most homlokára rajzolódtott sértett önérzete és lelke minden fájdalom: néma feljajdulás volt.

... Pillanatok teltek el... A főnök már készült visszamenni irodájába, amidőn megszólalt a kis Blau:

— Cégvezető úr, tessék a pénz, visszaadom... és kérem vissza a ceruzákat!

Halkan beszélt, de mindenki meghallotta és meghallotta a főnök is.

A kis Blau a pénzt visszaolvasta a pénztár márványára... És csak állt, nézett, szeme körül összeráncolódtott a bőr... nagy szavak készültek benne, a harag egészen elöntötte, de mégsem mondta ki a szavakat, hanem csak hangtalanul tátogott és izgalomtól reszkető kezével a köteg ceruza után nyult...

A főnök szájalommal nézte a kis Blaut; majd türelmetlenül rászólt:

— Hallja, Blau, nekem ne adja a megsértettet!... Nekem ne előkelősködjön itt... mert... Hát nem akarja megérteni, hogy engem is szorít az élet?!... Hogy nekem is szükségem van minden fillérre?... Hogy minden nap egy küzdés? Hogy nincs éjjelem, nincs nappalom?... — Feljebb fokozta hangját: — Tegye el a pénzét, vigye, vigye!... És ezután már úgy intézze, hogy havonta csak egyszer jöjjön!... — Csendesen tette hozzá: — Mert nálunk nem fog már annyi ceruza, mint azelőtt!...

Akkor megfordult és sietve bement a szobájába. Az ajtó kissé hangosabban csapódott be mögötte...

*

A kis Blau szeme fénylik, a hangja meleg és vidám...

— Mégis jó ember, mégis jó ember... — mondja.

Hosszan elnézem a kis Blaut.

— Mondja, Blau úr... maga panaszkodott, hogy nagyon kell a pénz és mégis visszaadta?

A kis Blau sóhajt, félrepislog:

— Nézze, Cégvezető úr, nekem a holnapra is kell gondolni. Én nem veszíthetek el egy ilyen helyet. Énrám otthon várnak, nekem holnap is kell hazavinnem pénzt... Tudja, ez egy olyan reszkir volt: vagy — vagy... De én biztos voltam a dolgomban, hiszen ismerem az emberek lelkét... És higgye el, ha én szó nélkül távozok a pénzzel, itt soha többet nem adok el egyetlen ceruzát sem!... Hát ezért volt minden...

Mosolyog... Mennyi élet, mennyi bölcsesség!...

És a kis Blau szeme nevetőn fénylik: győzedelmesen, mert ő az élet igazi győztese...

Pinsker szemelvények

Mindenütt, ahol zsidók élnek, heterogén csoportot alkotnak, mely az összes népeknek kellemetlen.

*

A zsidókérdés csak akkor fog megoldódni, ha a zsidók és a többi népek közt ismét rangegyenlőség lesz.

*

A zsidó mindenütt ott van, de sehol sincs otthon.

*

A föld élő nemzetei között a zsidóság rég halott nép gyanánt foglal helyet. Hazájuk elvesztével bomlásnak indultak s ezt egy eleven szervezet természete magában el nem tűri. A Római Birodalom súlyától szétmorzszolt állam eltűnik a népek szemei elől. Miután a zsidó nemzet államtestét, politikai létét elvesztette, nem bukott a teljes megsemmisülésbe, hanem szellemi nemzetként létezett tovább. A világ borzadva ismert fel ebben a népben egy halottat, ki az élők közt bolyong. Ez a kisérteti tünetmény, egy bolygó halott, egy nép, melyből hiányzik az egység és a rend, melynek se földje, se szervezete, mely már nem él és mégis az élők közt vándorol, melyhez hasonlót nem ismer a történelem, a népek képzeletére sajátságos benyomást gyakorolt. És ha a kisértetektől való félelem velük születik és az ember lelki, illetve idegéletében leli magyarázatát — csoda-e, ha e halott és mégis élő nép láttára nagy mértékben jelentkezett?

A zsidóktól való irtózás az az ördöghit fattyuhajtása, azzal a különbséggel, hogy a zsidó kisértet nemcsak egyes vidékeken, hanem az egész világon mutatkozik és hogy más kisértetek módjára, nem tetetlen, hanem húsból és vérből való, sőt sebei is vannak, melyeket az elrémtült és tőle rettegő tömegek ütnek rajta és elszennvedtetik vele a legszörnyűbb kinokat.

*

A zsidóktól való irtózás lelki betegség. Mint lelki betegség öröklődik és mint aféle kétezer év óta öröklött betegség, gyógyíthatatlan.

*

A zsidók és zsidógyűlölet évszázadok óta együtt vándorolnak a történelemben. Mint a zsidó nép, ez az örök Ahasverus, ép oly halhatatlan a zsidógyűlölet is. Vaksággal kellene verve legyünk, ha azt akarnók megállapítani, hogy a zsidók nem az általános gyűlölet kiválasztott népe.

*

Bárhogyan is éreznek egymással szemben a népek, bármint különböznek is érzelmeikben, törekvéseikben, — a zsidók iránti idegenkedés terén egyetértenek.

*

Kifosztott zsidónak, vagy oltalmazott zsidónak lenni, egyaránt szégyen és a zsidók önérzetét egyaránt sérti.

*

Babonákkal szemben az istenek is tehetetlenek. Előítélet és rosszindulat ellen a legtisztább és legtalálhatóbb okoskodás sem segít.

A külföldi vendégszeretetet követelhet, melyet hasonlóval viszonozhat. Ilyen viszonzást a zsidó nem nyújthat, hát vendégszeretetet sem igényelhet. A zsidó nem vendég, — még kevésbé szívesen látott vendég. Inkább olyan, mint a koldus. És ki örül a koldusnak? A zsidó oltalomra szorul. És hol van olyan oltalomra szoruló, kitől az oltalmat megtagadni ne lehetne?

*

A zsidók otthonának nincs határa, mely mögé megvonulhatnának — nyomorúságuk is határtalan.

*

A zsidókra nem vonatkoznak a törvények. Ezzel szemben mindenütt vannak „zsidótörvények”. És ha az általános törvény vonatkozik a zsidókra is, úgy ezt előbb speciális törvénynek határozottan ki kell mondania.

*

Minthogy a zsidó sehol sincs otthon, tehát mindenütt idegen marad. Ezen a tényen mitsem változtat az, hogy ő, vagy már apái is az országban születtek. Legtöbbnyire mostohagyerekként. Hamupipőke módjára bánnak vele; a legjobb esetben fogadott gyermek, kinek jogait kétségbe lehet vonni: de sohasem törvényes gyermeke a hazának.

*

A zsidónak nem szabad elfeledni, hogy számára a polgárjog mindennapi kenyerét adományozni kellett.

*

A zsidók ahelyett, hogy saját helyzetüket helyesen felismernék és megfelelő észszerű irányelveket fogadnának el, folyton az Örök Igazságra hivatkoznak és azt hiszik, hogy ezzel segítenek valamit.

Valóban balga és megvetésre méltó nép vagytok! Balgák, mert az emberi természetnek olyasmit tulajdonítottok, ami annak öröktől fogva hiányzott, t. i. emberiséget. Megvetésre méltók vagytok, mert nincs bennetek létfenntartó ösztön és nincs bennetek nemzeti önérzet!

*

*Ragyogó körülmények közt eljutottunk arra a magaslatra, melyen Oroszországban bizonyos kecskebakok állanak, melyeket fajmé-
nekkel szoktak társítani. És ez a becsvágyunk legnagyobb célja.*

*

Labda voltunk a népek kezében. Egymásnak dobáltak. Könnyedén elkaptak és ismét tovább vetettek. S annál szivesebben úzték velünk a gonosz játékot, mennél ruganyosabbnak bizonyult nemzeti önérzetük a játékosok kezében.

*

Ha kidobnak házunkból, melyet magunk építettünk, nagy alázatosan irgalomért esedezünk és ha nem sikerül szorongatóink szívét megnyihíteni, akkor máshova vonulunk — új száműzetésbe.

*

Ha nem vesznek tudomást származásunkról, hanem a többi honosok módjára kezelnek, hálásak vagyunk annyira, — hogy letagadjuk azt is, hogy a világon vagyunk. Ha kénytelen élni hagynak, bebeszéljük magunknak és másoknak, hogy mi egyáltalán nem is vagyunk már zsidók, hanem telivér gyermekei a hazának. Hiu örülség!

*

Be kell látnunk, hogy mielőtt az emberiség gondolata a világ összes népeit egyesítené, még évezredek múlhatnak el és addig ezt a mindenütt és sehol otthon nem lévő népet, mindenütt idegen elemként fogják kezelni . . . Pártatlan szemmel nézzük meg népünk szomorúan nevetséges alakját, mely elkinzott arccal és törődött tagokkal akarja tolni a világtörténelem szekerét, anélkül, hogy saját kis nemzeti sorával valahogyan is meg tudna birkózni.

*

Le kell tennünk arról az örült ötletéről, hogy mi szétszórtságunkkal gondviselészerű küldetést töltünk be, — küldetést, melyben senki sem hisz, tiszteletbeli állást, melyről, őszintén szólva, szívesen lemondanánk, ha ezzel egyszersmind az a csúfnév, hogy „zsidó” is kipusztulna a világból.

*

Becsületünket, boldogságunkat nem ábrándos öncsalásban, hanem saját nemzeti egységünk visszaállításában kell keresnünk.

*

SIRKÖVEK

PFEIFER ÉS HESZKY

Kőfaragómesterek sirkőraktára

**Városi üzlet: Budapest, VII.,
Károly-krt 3c. Dob-u. sarok**

Telefon: 34—9—95.

Budapest, X, Ujtemetőnél

Telefon: 48—6—47.

Romániai zsidóság

Szerkeszti: *Balkányi Kóhn Jicchák.*

Mihalache a romániai kisebbségi kérdésről.

Mihalache, a román nemzeti parasztpárt országos elnöke a következőket mondta a kisebbségi kérdésről:

„A román törvény és az igazságszolgáltatás csak egyenjogú polgárokat ismer. Mi csak a rendes és rossz emberek között teszünk különbséget. Utóbbiakat üldöznünk kell tekintet nélkül arra, hogy románok vagy kisebbségiek. A többieket viszont *fajra és felekezetre való tekintet nélkül minden jog egyformán illet meg.* Én magam és pártom mindig a kisebbségekkel való megértés mellett voltam és vagyok.

Ugyanakkor eképen nyilatkozott Trancu Iasi is:

„A kisebbséget integrálni kell az államéletbe és működési lehetőségeket kell nyújtani számukra a különböző politikai pártokban. Ami engem illet, és a román zsidóságot sohasem tekintettem kisebbségnek”.

*

Zsidó könyv- és sajtókiállítás Aradon.

Rendkívül érdekes és erdélyi viszonylatban egészen újszerű kiállítás színhelye lesz május 30. és 31-én az aradi zsidó kulturház. Az Aviva-Barisszia rendezésében a világ különböző országaiban megjelenő zsidó lapok, folyóiratok, tudományos és szépirodalmi könyvek gyűjteményét fogják bemutatni. A kiállítás kettős célt szolgál: bemutatni a zsidó sajtó magas színvonalát; másrészt előmozdítani zsidó olvasótermek és könyvtárak szervezését az ifjúság részére. A kiállítással egyidejűen konferenciára gyűlnek egybe a romániai zsidó sajtó vezetői és reprezentánsai. Ez lesz az első romániai zsidó sajtókonferencia.

*

Az Erdélyi Makkabi Szövetség elnöksége értekezletet tartott, amelyen megállapítást nyert, hogy a mozgalom lényegesen fejlődött és számszerűen gyarapodott. A Makkabi mozgalom megindulásakor hét zsidó sportegyesülete volt

Erdélynek, míg ma tizenegy és továbbiak vannak szervezés alatt.

*

Az „Igéret földje” erdélyi diadalútja.

Grandiózus Palesztina-film járja az erdélyi városokat és mindenütt rendkívüli visszhangot kelt a zsidó lakosságban. A film előnye, hogy nem színészek játszásként és nincs a filmnek rendezője. A szereplő maga az épülő ország, a főhős az építő munka lendülete, a rendezője az új palesztinai élet.

*****

A közelmúltban tragikus körülmények között elhunyt Fuchs Benjamin oradeai orth. főrabbi puritán gondolkodását a következő anekdóta jellemzi:

A bukaresti gyorsvonat egyik fülkájében egyedül ült Fuchs Benjamin. Belépéskor udvariasan köszöntöm a főrabbit, aki azt szívélyesen viszonzta.

Beszélgetésbe elegyedtünk.

— Kérem szépen — szólt keserűen a főrabbi — a pestizsidók, sajnos, vallástalanok. Az egész felekezeti hitélet is csak a személyi kultuszban merül ki . . . Folytonosan jubilálnak és lakmároznak!

— Nem régen egyik felekezeti lap, amely 48 éve áll fenn, ünnepelte 50-ik jubileumát. A másik lap 8 éves fennállásakor tartotta meg 10 éves jubileumát. A pesti neolog hitközség 80 éves és most ünnepelte 125 éves jubileumát. Éppen ma ünnepelték a pesti neolog hitközség elnökének 60-ik születés napját . . .

— Mondja kérem t. Szerkesztő úr — kérdezte némi gúnnyal a főrabbi — *valóban* hány éves most az önök nagyérdemű elnökük? . . .

Harisnyáit a
Harisnyakirálytól

szerezze be!

Ludovít **REISNER** Lajos
DIVATÁRUHÁZA
BRATISLAVA
LANGEGASSE 25

**Ingek, keztyűk és egyéb
divatcikkek nagy
választékban**

Emlékezések

(Ez év elején volt Heine elhalálózásának 80-ik évfordulója. Ebből az alkalmából közlünk néhány szemelvényt a költőnek a zsidósággal kapcsolatos munkáiból.)

... Minden nemzedék az előző nemzedék utóda és felelős annak tetteiért. Azt mondja az írás: *az apák éretlen szőlőt ettek s az unokák foga vászik tőle.*

Az egymás után következő nemzedékeket egyetemleges felelőség terheli, sőt az egymás után az arénába lépő népek is ilyen egyetemleges felelősséggel bírnak és végül az egész emberiség a mult idők nagy hagyatékát fogja liquidálni. Josefát völgyében megfogják semmisíteni a tartozások főkönyvét, *esetleg még hamarabb általános csőd lesz a vége.*

A zsidók törvényhozója egész mélységében felismerte ezt az egyetemlegességet és különösen örökösödési jogában érvényesítette. Az ő számára talán nem létezett egyéni folytatás a halál után és ő csak a család halhatatlanságában hitt; minden jószág a család tulajdona volt és senki sem idegeníthette el annyira, hogy bizonyos idő múltán ne háruljon vissza a család tagjaira.

A mózesi törvény emberbaráti eszméjével szemben éles ellentétben áll a római jog, mely örökösödési jogában is a római jellem önző természetéről tanuskodik.

A „Vallomások”-ból.

... Amikor még jó bőrben voltam, erőm és egészségem zenitjén, olyan pajkos és féktelen voltam, mint bukása előtt Nebukadnezár király.

De néhány évvel később testileg és lelkileg megváltoztam. Hányszor gondolok azóta ennek a babiloni királynak a történetére, aki sajátmagát tartotta a jóistennek, de szánalmasan lezuhant oktalansága magaslatáról és mászott a földön, mint egy állat és füvet evett (valószínűleg saláta volt.).

Dániel ragyogóan hatalmas könyvében van megírva ez a legenda, melyet épületes tanulságul ajánlok, nemcsak a jó Ruge professzornak, de még sokkal elvakultabban öntelt Marx barátomnak, sőt Feuerbach, Daumer, Bruno Bauer, Hengstenberg uraknak is, meg a többieknek, ezeknek az istentelen kisisteneknek.

Általában sok szép és érdekes elbeszélés van a bibliában, melyeket érdekes volna megszívlelni, pl. mindjárt az elején a tiltott fáról a paradicsomban meg a kigyóról, erről a kis egyetemi magántanárnőről, ki már hatezer évvel Hegel születése előtt előadta az egész hegelianus filozofiát.

Ez a lábatlan kékharisnya éles elmével fejtette ki, hogy a levés és tudás azonossága miképen adja az abszolutat, miképen lesz az ember istenné a tudás által, vagy ami ugyanazt jelenti, miképen jut Isten az emberben önönmagának öntudatára.

Ez a meghatározás nem olyan világos, mint az eredeti szöveg: „ha esztek a tudás fájáról, olyanok lesztek, mint az Isten!”

Éva asszony az egész értekezésből csak annyit értett, hogy a gyümölcs tiltva van és mert tiltva van, azért evett belőle a jó asszony. De alig evett a csábító almából, elvesztette ártatlanságát, gyermeki egyszerűségét, rájött arra, hogy rangjához és méltóságához képest tulságosan meztelen, ki hivatva van annyi jövődó császár és király ősanyja lenni, ezért ruhát kívánt.

Természetesen csak fügefa levelekből való ruhát, mert akkoriban még nem születtek meg a lyoni selyemgyárosok s mert még a paradicsomban nem voltak divatárusnők és kozmetikusok.

O, paradicsom! Csodálatos, mihelyt a nő gondolkozni kezd és öntudatra ébred, első gondolata egy új ruha! Ez a bibliai történet, valamint a kigyó beszéde nem megy ki a fejemből és szeretném motóként írni ennek a könyvnek az elejére, olyan módon mint a fejedelmi kertek körül látható táblák a figyelmeztető kiírással: „itt csapdák és önműködő lőfegyverek vannak.”

Az itt idézett hely után arról a hatásról teszek vallomást, melyet a biblia további szellemi fejlődésekre gyakorolt.

Vallásos érzésem ujjaéledését köszönhetem ennek a szent könyvnek s ez nemcsak boldogság forrása volt számomra, de legjámborabb csodálatom tárgya is. Különös! Miután egész életemben végigtomboltam a filozófia összes tánctermét, odadoztam magamat a szellem minden orgiájába, szeretkeztem az összes létező rendszerekkel, anélkül, hogy kielégültem volna, mint Messalina egy átviharzott éjszaka után — hirtelen azon a ponton találom magamat, ahol Tamás bátya áll, a bibliánál és ugyanolyan áhitattal térdelek le fekete testvérem mellé.

Minő megaláztatás! Minden tudományommal nem jutottam tovább, mint a szegény tudatlan néger, aki betűzgetni is alig tud! Szegény Tom persze a szent könyvben mélyebb titkokat is sejt, mint én, különösen, mert az utolsó rész még nem egész világos előttem. Tom talán jobban ért hozzá, mert sok verésről van benne szó, nevezetesen az a sok ostromztatás, melyek az evangéliumok és apostolok történetének olvasásánál épenséggel nem esztétikusan és elidegenítőleg hatottak rám. Az ilyen szegény néger rabszolga egyszerűsége a hátával is tud olvasni s ezért jobban is érti, mint a magunkfajta.

Ezzel szemben azt hiszem hizelelgetek magamnak azzal, hogy a szent könyv első részében én bírtam jobban felfogni Mózes jellemét. Ez a hatalmas alak ugyancsak megkapott, micsoda óriás! Nem hinném, hogy Bázán királya Og nagyobb lett volna. Milyen kicsi a Szi-naj, ha Mózes áll rajta. Ez a hegy csak az alapzat, melyen annak a férfiúnak a lábai állnak, kinek feje az égbe mered, hol Istennel beszél — Isten bocsássa meg bűnömet, néha szinte azt hiszem, hogy ez mózesi Isten csak Mózes lényének visszaverődő fénye, annyira hasonlít hozzá haragjában és szeretetében. Nagy bűn volna antropomorfizmus, ha feltennénk Istennek és prófétájának ezt az azonos-ságát — de a hasonlat meglepő.

Azelőtt nemigen szerettem Mózeszt, valószínűen mert túltengett bennem a hellén szellem és nem bocsájtottam meg a zsidók törvényhozójának gyűlöletét minden ábrázolás, a plasztika ellen. Nem láttam, hogy Mózes, noha a művészet ellensége volt, maga volt nagy művész és igazi művészi lélekkel bírt. De ez a művészi lélek nála akárcsak egyiptomi honfitársainál, csak a kolosszálist és elpusztít-

hatatlant tartotta szem előtt. De nem formálta sziklakövekből és gránitból alkotásait, mint az egyiptomiak, hanem emberpiramisokat épített és ember-obeliszkeket emelt, fogott egy szegény pásztor törzset és népet alkotott belőle, mely ugyancsak birkózzék meg az évszázadokkal, nagy örök szent népet, Isten népét, mely mintája legyen minden más népeknek, sőt példája legyen az egész emberiségnek: megalkotta Izraelt! Több joggal dicsekedhetik ez a művész, Amram és Jochebed bába fia azzal, mint a római költő, hogy emléket állított, mely minden ércnél maradandóbb!

Akárcsak alkotójáról, úgy művéről a zsidókról sem szóltam kellő tisztelettel. Bizonyára ennek is hellén lelkiütem volt az oka, mely irtózott a judeai aszkétizmustól. Hellasz iránti előszeretetem azóta megcsappant. Most már látom, hogy a görögök csak szép ifjak voltak, ellenben mindig férfiak voltak a zsidók, hatalmas hajlíthatatlan férfiak, nemcsak hajdan, de azok maradtak a mai napig 18 évszázad üldöztetése és nyomorúsága ellenére is.

Azóta jobban tudom méltányolni őket és ha származásra való büszkeség nem állana bolondos ellentétben a forradalmi harcokkal és a demokratikus eszmékkel, úgy e sorok írója büszke lehetne arra, hogy ősei Izráel nemes házához tartoztak, hogy utóda ama vértanúknak, kik Istent és erkölcsöt adtak a világnak és küzdöttek és szenvedtek a Gondolat minden csatamezőin.

dr. G. Gerő László:

Keresztény költő zsidó drámái

Megmagyarázhatatlan: Gettóban éltek a zsidók és sárga foltot viseltek. És ugyanabban az időben akadt költő, aki egy-egy a gettóból kiengetett hadseregszállítón, bankáron kívül, soha életében nem láthatott más zsidót, mint a gettónak elnyomorodott, megcsúfolt és megvetett fiait és mégis nagynek, dicsőnek tartotta a zsidó népet.

A XVII. században élt ez a költő, Párisban, XIV. Lajos, a Napkirály ragyogó udvarában. Mégis, midőn műveiben zsidókat jelenített meg, nem a csúfolt házalókat tette neveltség tárgyává, hanem Istenért és hazáért lelkesedő, önfeláldozó hősöknek ábrázolta őket. Csudálatos költeményekben utánozta a zsoldárokat és olyan megkapó hangot adott a Cionba visszavágyó, ősi földje romlását sirató, száműzött zsidó keservének, mely hez hasonló erővel csak közel másfél évszázad múlva írt a másik nagy nemzsidó költő: lord *Byron*.

*

Jean *Racine* (1639—1699) a legnagyobb francia drámaíró. Jezsuita iskolában nyerte kiképzését s bizonyára ott tett szert arra a bibliai ismeretekre és ott tanulta meg Jeruzsálem földrajzát és a biblia elbeszéléséhez fűződő apró zsidó mondákat, melyekre zsidótárgyú műveiben apró utalásokat találunk.

Családja papnak szánta, ő író lett.

Drámaírói működése elején írja *Berenice* c. drámáját, amelynek tárgyát a zsidó történelem egyik legtragikusabb korszakából vette, Jeruzsálem második pusztulása idejéből.

A szép zsidó királylány, Berenice büszke, királyi alakján kívül ennek a drámának nincsenek zsidó vonatkozásai, zsidó hangjai.

Racine tárgyát tisztára a római történetírók szemszögéből tekintette.

Cselekménye az *államraison* körül forognak s az állam, Róma érdekének kénytelen engedni a két szerencsétlen szerelmes: Titus, a császár és Berenice a keleti királynő, kik nem köthetnek házasságot.

Racine versengve írta meg ezt a darabját kora második klasszikus francia drámaírójával, *Corneille*-el, kinek „Titus és Berenice” c. drámáját ugyanekkor (1670 októberében) mutatták be Párisban, mint Berenice-t.

Corneille darabjának nincs zsidó vonatkozása.

Kilenc év múlva Racine elkedvetlenedve vonul vissza a színpadtól, udvari történetíróvá nevezik ki és XIV. Lajos felolvasója lesz. Csak tizenkét év múlva veszi fel újra az irodalmi tollat és megírja a király morganatikus felesége, Maintenon asszony leánynevelő intézete számára két bibliai drámáját, melyek drámaírói pályájának csúcspontját s egyben végét jelentik.

*

„*Eszter*” tárgya a purimi megillah jól ismert története. Mégis mennyi művészi finomsággal dolgozza fel Racine, mennyi emberit visz alakjainak jellemébe, cselekedeteibe, beszédébe. A klasszikus iskola dogmájának, a hármas-egység (hely, idő és cselekmény egységének) tiszteletben tartása arra készítette, hogy a történetet néhány órára vonja össze s ami ebbe az időbe s a királyi palota egy termébe el nem helyezhető, azt a szereplők mondják el. A darabnak ünnepi játék jellege s az a körülmény, hogy a leányiskola növendékeinek előadására íródott, ösztönözte a költőt arra, hogy az egyes jeleneteket kórusokkal fesse alá, vagy hidalja át. Így keletkezett az a sok szép zsoltáros költemény, mely „*Eszter*”-t oly remekké avatja, miképen a nem sokkal utána keletkezett „*Athalia*”-t.

„*Athalie*” tárgya a *királyok könyvéből* ismeretes.

Az özvegy Athalia zsidó királyné kiirtja családját és maga lép trónra. Baált szolgálja, nem az Istent. A jeruzsálemi Templom főpapja azonban megmentett a vérengzésből egy kisgyermeket, ki így most Dávid királyi családjának egyetlen élő sarja. A gyermeket a Szentélyben felnevelik s midőn Athalia gonoszságának mértéke betelik, a gyermeket kiállítják királlyá, Atháliát pedig megölik.

A francia drámában szokatlan nagy személyezettel és színes tömegjelenetekkel készült darab első előadásakor úgyszólván megbukott, csak negyedszázaddal a költő halála után került a nagyközönség elé, mely kitörő lelkesedéssel fogadta s Athalia azóta is a francia drámairodalom legklasszikusabb alkotásának számít.

Később Mendelssohn, a nagy zsidó zeneszerző írt hozzá kísérlőzenét.

Érdekes szép kísérlet volna mai napság héber színpadon bemutatni Racine két bibliai zsidó drámáját, „*Esztert*” és „*Atháliát*”.

*

Két karéneket mutatunk be Racine zsidó drámáiból.

ATHALIA III. FELVONÁS, 7. JELENETÉBŐL:

AZARIÁS: *Szent Templom!*

JOSABET: *Dávid!*

KAR: *Cion Istene,*

emlékezzél meg régi irgalmadról!

(zene; rövid szünet után)

JOÁD FŐPAP: *A pusztulás nyomán
 új Jeruzsálem épül és ragyog
 és halhatatlan jel van homlokán!
 Földi népei, daloljatok:
 Jeruzsálem szebb lesz, mint hajdanán
 s mindenfelől özönlenek oda
 gyermekei, kik nem látták még soha!
 Emeld, emeld fel büszke homlokod,
 Ó, Jeruzsálem s lásd: Ime, királyok
 csodálják híred és hatalmasságod
 s áhitattal csókolják meg porod.
 A te fényedben járnak mind a népek,
 boldog, Cion, ki szolgálhat tenéked,
 lelkében tűz gyul és szent láng lobog!
 Egek, hullassatok rá harmatot
 és szüljön Messiást áldott vidéked!*

ESZTER I. FELVONÁS 2. JELENETÉBŐL:

ESZTER: *Daloljatok egy régi dalt, leányok,
 mely annyi, annyi könnyet csal szemembe,
 Cion gyászáról énekeljete!*

EGY ZSIDÓ RABNŐ: *Dicsőséged hová lett, ó, Cion?
 A nagyvilág csodálta ékességed,
 s hatalmad, híred, ime, jaj mivé lett?
 Fájdalmas emlék hulló romokon.
 Láttunk egykor az égre törni fennen
 s látunk mostan a mélybe bukva lenn.
 Száradjon el, bénuljon meg a nyelvem,
 ha valaha fájdalmad valaha feledem
 s nem zendül rólad mindig éneke!*

AZ EGÉSZ KAR: *Ó, istenáldott rétek, Jordán partja,
 termékeny völgyek, órjas, szent hegyormok,
 ahol csodák jeleznek minden foltot,
 hát atyáinknak földjét nem láthatja
 soha többé néped, mely szertebolygott?*

AZ EGYIK LEÁNY: *Mikor épülnek újra falaid,
 mikor épül fel tornyod, ó, Cion?
 A világ minden népe dalait
 mikor zendíti lakomáidon? ...*

Szerkesztésért és kiadásért felel: Márkusné Beer Erzsébet.

Előfizetési ár: Egész évre 12.— P. — Csehszlovákiában 80.— kc. — Jugoszláviában 160.— dinár. — Romániában 400 leu.

Szerkesztőség: Budapest, VI., Andrásy-út 84. *Telefon: 21-1-64.*

Kiadóhivatal: Bukarest, N. Filipescu 57., Bratislava, Venturska 5.

Doprava a rozsirovaine casopisu „Uj Ut” povolilo csl. min. vnútra pod cisl. 9662 1932 5. dna 15. II. 1932. — A román királyság területére való bevitelt és terjesztést a bucaresti román kir. Sajtó-államtitkárság 1932. szept. 2-án kelt 6037 sz. alatt engedélyezte.

Klein S. nyomda, Budapest, VI., Lovag-u. 14.

Telefon: 10-7-12.

BUCAREST GRAND-HOTEL

„LAFAYETTE”

CALEA VICTORIEI, 11

A főváros legmodernebb, legtisztább,
legkényelmesebb és legolcsóbb szál-
lodája. Szobák 130 Lei-től.

Ezüst

dísz tárgyak,
evőeszközök a legolcsóbb árban

SCHLEIFER

ezüstárúüzem lerakatában

Kazinczy-u. 10. Tel.: 43-5-28.

Használt ezüstdíszeseket és régi ezüst pénzne-
meket a legmagasabb áron veszünk.

Ami a szülőket legjobban érdekli

Leány- és fiuruha

Leány és fiukabát

Litzmann Irma

Budapest, VI, Király-utca 18.

Prima hús, hizlalt baromfi

legolcsóbb napi árban

REICH JÓZSEF

כשר *mészárszékében*

A Pesti Izr. Hitközség baromfi vágódája!

VI., Hegedűs Sándor-u. 17.

Hunyadi téri osarnokkal szemben

Pontos kiszolgálás. **Telefon: 29-1-10.**

GEDULDIGER HUGÓ

BÉLYEGZŐGYÁRA

BUDAPEST, VI.,

Vilmos császár ut. 17.

Telefon: 22-8-94

KNAPP MIKSA

képesített szűcsmester

szűcs és szőrmeáru üzlete:

BUDAPEST, VI.,

Nagymező-utca 14. szám

TELEFON: 20-4-53

Szőrmék, bundák, boák nagy vá-
lasztékban. Alakítások. javítások

jutányos áron készülnek

Nyári megővást felelősséggel vállalunk

FURNÉROK

keményfa emvezett lemezek legolcsóbban

GRÜN SÁNDOR

Budapest, VII., Kazinczy-u. 22.

☞ Telefon: 42-6-97 ☞

Világjáró

Szerkeszti: Márkus Aladár

1936. — Julius

Narancsot tessék!...

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára